

Styre: Fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet

Dato: 02.10.2014

Styresak: 56/14

Arkivsaksnr: 2012/13225-UNU

Møtedato: 21.10.2014

Nytt program for humaniora - høring

Dokumenter i saken

- Utkast til høringssvar fra Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Bergen
- Høringsbrev fra Det nasjonale fakultetsmøte, datert 07.08.14
- Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse (utkast fra fakultetsmøtet)
- Sak 2014/4 - Det nasjonale fakultetsmøte
- Høringsbrev fra fakultetet til grunnenhetene, datert 25.08.14
- Høringssvar fra AHKR
- Høringssvar fra IF
- Høringssvar fra LLE
- Høringssvar fra FOF
- Høringssvar fra GA
- Høringssvar fra SVT

Bakgrunn

Det nasjonale fakultetsmøtet for humanistiske fag har siden 2012 arbeidet med et kort felles program for de humanistiske fakultetene til erstatning for den eksisterende Nasjonal humaniorastrategi. Primær målgruppe er eksterne, nåværende og framtidige brukere av humanistisk kompetanse. Arbeidet har ført fram til et program i fem punkter som Nasjonalt fakultetsmøte 2013 ble blant annet enige om følgende:

1. Det lages et kort nytt program med følgende 5 punkter:
 - Humaniora skal ta en større og tydeligere samfunnsrolle
 - De humanistiske fakultetene skal øke relevans i studier og fagportefølje
 - De humanistiske fakultetene skal konkretisere humanioras bidrag til de store samfunnsutfordringene
 - De humanistiske fakultetene skal ta en mer aktiv rolle i forhold til lærerutdanning
 - De humanistiske fakultetene skal utøve tydelig ledelse, arbeide for nasjonal arbeidsdeling og gjennomføring av programmet
2. Dokumentet skal hete Program for humanioras samfunns... (mandat, ansvar, rolle, relevans), ev. Program for å fornye humanioras samfunnsmandat
3. Det skal være en viljeserklæring om sentrale veivalg
4. Primær målgruppe er eksterne, nåværende og framtidige brukere av humanistisk kompetanse
5. Til dekanatmøtet i oktober skal en skisse til fempunktsprogrammet være skrevet ut med tydelige underpunkter i tråd med det fakultetsmøtet ble enige om.

Det lyktes ikke å gjennomføre et nasjonalt dekanatmøte for videre arbeid med programmet i 2013. I stedet ble det oppnevnt en arbeidsgruppe som skulle jobbe videre med saken på bakgrunn av vedtaket i fakultetsmøtet. Arbeidsgruppen la i oktober 2013 fram en skisse til program, som ble behandlet i nasjonalt dekanatmøte i januar 2014. Det var da generell tilslutning til programmets innhold, men Det humanistiske fakultet ved UiB ønsket å legge fram noen alternative forslag til programformuleringer.

I tråd med vedtak i Nasjonalt fakultetsmøte 07.05.14 er nå utkast til nytt program for humaniora (*Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse*) sendt på høring til institusjonene med tilbakemeldingsfrist 03.11.14. Høringsutkastet er identisk med skissen fra arbeidsgruppen med unntak av den innledende teksten, som i all hovedsak bygger på formuleringer utformet av HF ved UiB.

Behandlingen ved fakultetet

Høringssvarene reiser en serie spørsmål ved den nye programerklæringen "Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse". Spørsmålene gjelder Det nasjonale fakultetsmøtets rolle, programmets funksjon og dets innhold.

Fakultetet sendte 25.08.14 programutkastet på høring til grunnenhetene med svarfrist 26.09.14. I høringsbrevet ble enhetene bedt om å gi synspunkter på programmet, både som helhet og særskilt angående hvert av de fem strekpunktene. Det anses som viktig at saken får en bredest mulig behandling i fagmiljøene.

Av høringsbrevet går det videre fram at i møtene om programmet har fakultetsledelsen stilt seg kritisk til deler av teksten. Dette gjelder særlig punktet om «en tydelig arbeidsdeling når det gjelder beredskap i forhold til store samfunnsutfordringer». Fakultetsledelsen ønsker ikke å binde fakultetet til avtaler som kan bli til hinder for å støtte gode tverrfaglige forskningsmiljøer ved fakultetet eller vanskeliggjøre tverrfaglig samarbeid innen UiBs egne satsingsområder.

Fakultetet har mottatt høringssvar fra Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, Institutt for fremmedspråk, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier, Griegakademiet – Institutt for musikk og Senter for vitenskapsteori. Høringssvarene reiser en serie spørsmål ved den nye programerklæringen "Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse". Spørsmålene gjelder Det nasjonale fakultetsmøtets rolle, programmets funksjon og dets innhold.

AHKRs overordnede inntrykk av programutkastet er at det ikke bidrar til å synliggjøre eller tydeliggjøre humanioras samfunnsmandat fordi mandatet formuleres for snevert, og fordi de strategiske punktene som listes opp, er både systematisk uklare og kan forstås slik at mulighetsrommet for humanioras samfunnsmessige betydning snevres inn ytterligere. Det er også høyst uklart hvordan tiltakene skal settes ut i livet. Skal det nasjonale dekanatmøtet få besluttende myndighet overfor fakultetene? Det blir også påpekt at programmet ikke er forankret i en forståelse av hva som er humanioras styrker og svakheter i dag. Det tas for gitt at humanistiske fag generelt mangler en tydelig samfunnsrolle, og at studiene har liten relevans. Programmet kan derved bidra til å legitimere og forsterke inntrykket av humaniora i krise. Med hensyn til kommentarer til enkeltpunktene vises det til høringssvaret fra AHKR.

IF sendte sakens dokumenter ut til alle tilsatte ved instituttet med oppfordring om å lese gjennom dokumentene og komme med innspill. Dokumentene og et innspill fra franskfaget ble drøftet på et allmøte 17.09.14. På bakgrunn av allmøtet ble det så laget et utkast til høringssvar som ble behandlet og vedtatt i instituttrådet 24.09.14. IF reagerer generelt på at det nye korte fempunksprogrammet skal erstatte hele Nasjonal humaniorastrategi fra 2008, og at det nå er avgrenset til humanioras samfunnsmandat. IF reagerer videre på at det ifølge innspill fra arbeidsgruppen (jf. fakultetsmøtets sak 2014/4, s. 3) ikke er fagmiljøene selv som skal ta standpunkt til hva som er humanioras samfunnsmandat. Det påpekes at det er fagmiljøene som må ta stilling til hvilke utfordringer i samfunnet de har kompetanse til å bidra

til å løse. IF har foreslått vesentlige endringer i teksten til programmet, både språklig og substansielt. Vi viser utover dette til høringsvaret fra IF.

LLE sendte saken ut til fagmiljøene via representantene i instituttrådet. Saken ble behandlet i instituttrådet 18.09.14, og høringsvaret fra instituttet bygger på diskusjonene i rådsmøtet. I tillegg har den ferdige teksten vært på kommentarrunde blant rådsmedlemmene.

LLE ser behovet for et kort program som uttrykker sentrale trekk ved humaniora i en form rettet mot omverdenen og påpeker at det ligger i samfunnsoppdraget at man skal formidle humanistisk innsikt og gjøre seg gjeldende som samfunnsaktør. Samtidig er LLE urolig for at den knappe formen og vekten på eksterne motiveringer kan bygge inn føringer i nasjonale forskningsstrategier som vrir budsjettprioriteringene bort fra humanioras sentrale oppgaver. En viktig premiss i programutkastet synes å være at de humanistiske fakultetene er leverandører av en vare, nemlig arbeidskraft. LLE finner det skuffende at uttrykk og begreper som *dannelse*, *kultur* og *kritisk refleksjon* er helt fraværende, og påpeker at dannelse har en egenverdi utover samfunnsmessig nytte. Det påpekes videre at begrepet *kultur* er en felles faktor i alle humanistiske fag og en essensiell faktor i de store samfunnsutfordringene humaniora forventes å løse. LLE slutter seg til høringsutkastets innledende formuleringer om kjerneoppgavene for humanistisk forskning og støtter fakultetsledelsens kritiske holdning til deler av teksten samt ønsket om å sikre gode utviklingsmuligheter for lovende forskningsmiljøer ved UiB.

FoF behandlet programutkastet i instituttrådet 04.09.14 uten at rådet hadde entydige oppfatninger av saken. FoF har registrert at fakultetsledelsen er kritisk til deler av teksten, særlig punktet om «en tydelig arbeidsdeling når det gjelder beredskap i forhold til store samfunnsutfordringer», og er av den oppfatning at fakultetet ikke bør stille seg på utsiden av et nasjonalt samarbeid om forskning og utdanning innenfor humaniora.. FoF påpeker imidlertid at begrepet *nasjonal arbeidsdeling* allerede synes å være forslitt. Punkt 5 i programutkastet bør derfor reformuleres, og det bør heller benyttes begreper som har videre betydning, og som gir større rom for fleksibilitet med hensyn til virkemidler. Det framheves at det er mange måter å samarbeide og koordinere sine aktiviteter på.

GA gjør oppmerksom på at en del problemstillinger og utfordringer for utøvende musikk, komposisjon og musikkterapi ikke er særlig relevante i forhold til programutkastet. Instituttet har derfor mer fokus på andre nasjonale prosesser for disse fagområdene. GA bemerker at det sikkert kan være gode strategiske grunner til å utforme et kortfattet program, men det blir også en svakhet. Programmet inneholder en rekke begreper som framstår som temmelig uavklarte for GA, f.eks. *de store samfunnsutfordringene* og *tydelig ledelse*. GA påpeker at programmet ikke bare bør referere til *de store samfunnsutfordringene*, men uttrykke en ambisjon om å bidra til diskusjonen om hva disse utfordringene er. GA påpeker også at *nasjonal arbeidsdeling* ikke nødvendigvis fører til god ressursutnyttelse og i verste fall kan svekke et fag. GA støtter fakultetsledelsens syn på teksten på dette punktet.

SVT mener fakultetet fortsatt bør delta i utformingen av programmet. SVT finner det slående at det ikke nevnes at humaniora forvalter kunnskap om normative problemstillinger og normativ argumentasjon. De humanistiske fagene har et særlig ansvar for å bidra til en kritisk og faglig fundert refleksjon omkring det grunnleggende sett normative spørsmålet om forskningens samfunnsansvar. Samfunnsansvar i denne sammenhengen kan knyttes til begrepet *ansvarlig forskning og innovasjon* (responsible research and innovation - RRI), som er et tverrgående tema i Horizon 2020, og også er aktuelt i drøftingene om UiBs nye strategi. Programmet bør utformes slik at det kan integreres i universitetenes egne strategiplaner. Formuleringer som kan tolkes slik at fakultetene har et overordnet selvstendig ansvar utover grunnenhetens ansvar bør unngås. Formuleringer som forutsetter en sterk instrumentalisering av humanistisk kunnskap bør utgå.

Fakultetets høringsuttalelse

Fakultetsledelsen har utarbeidet forslag til høringsuttalelse med utgangspunkt i innspillene fra grunnenhetene.

Forslag til vedtak:

Fakultetsstyret vedtar høringsuttalelse om *Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse* i samsvar med forslaget og de endringene som framkom i møtet.
Fakultetsledelsen gis fullmakt til å ferdigstille uttalelsen i lys av styrediskusjonen.

Margareth Hagen
Dekan

Trine Moe
fakultetsdirektør

HØRINGSSVAR FRA DET HUMANISTISKE FAKULTET VED UNIVERSITETET I BERGEN: HUMANIORAS SAMFUNNSMANDAT – PROGRAM FOR FORNYELSE

Vi viser til høringsbrev fra Det nasjonale fakultetsmøte, datert 07.08.2014.

Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Bergen har sendt programutkastet på høring til grunnenhetene og har mottatt høringssvar fra Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, Institutt for fremmedspråk, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier, Griegakademiet – Institutt for musikk og Senter for vitenskapsteori.

Høringssvarene reiser en serie spørsmål og kritiske merknader til utkastet til programerklæringen «Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse». Spørsmålene gjelder både dokumentets innhold, dets funksjon og Det nasjonale fakultetsmøtets rolle.

Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Bergen ser behovet for et nasjonalt samarbeid om forskning og utdanning i de humanistiske fagene. En felles, kortfattet redegjørelse for de humanistiske fagenes kjerneoppgaver, samfunnsrolle og prioriteringer i en form som retter seg mot omverdenen vil være nyttig i arbeidet for å øke kunnskapen og oppmerksomheten om de humanistiske fagene.

Utkastet presenteres som «en intensjonserklæring mellom ledelsene ved de humanistiske fakultetene i Norge for å sette på dagsorden en fornyelse av humanioras samfunnsmandat». At dokumentet ikke kan være annet enn en intensjonserklæring ligger i sakens natur, ettersom Det nasjonale fakultetsmøtet ikke har besluttende myndighet overfor fakultetene, som på sin side må ta hensyn til de enkelte institusjonenes strategier og prioriteringer. Vi finner det derfor noe misvisende at dokumentet kalles et «program». Det står heller ikke klart for oss hva som menes med «humanioras samfunnsmandat».

Utkastet er etter vårt syn ikke egnet som en generell redegjørelse for de humanistiske fagenes innhold og samfunnsrolle, ettersom det i så stor grad vektlegger den instrumentelle funksjon fagene kan ha som leverandører av «løsninger» på eksterne utfordringer. Spørsmålet om vitenskapenes samfunnsansvar er et grunnleggende normativt spørsmål og utgjør som sådant også et problemfelt der humanistiske fag har en særlig kompetanse.

De humanistiske fagene bygger, forvalter og formidler kunnskap om historie, språk, litteratur og andre kulturytringer som i tillegg til dens instrumentelle nytteverdi også har en egenverdi. Her burde det pekes på verdien av danning og kritisk refleksjon basert på kunnskap om andre språk, kulturer, religioner og tenkesett som bidrag til opprettholdelsen av en informert demokratisk offentlighet.

Utkastet er etter vårt syn unødig defensivt. Å fokusere på «fornyelse» og å formulere målsettinger i komparativ form som «tydeligere» samfunnsrolle, «økt» relevans, «mer aktiv rolle» etc. kan bidra til å skape inntrykk av at humaniora i dag er akterutseilt, utydelig, irrelevant og ikke spiller noen aktiv rolle på de områdene som er nevnt. I stedet burde man legge vekten på å understreke de humanistiske fagenes innhold, oppgaver og faktiske samfunnsbidrag, og på det grunnlaget deres evne til å yte viktige bidrag også i den fremtidige samfunnsutviklingen.

Utkastet omtaler «de store samfunnsutfordringene» i bestemt form, uten nærmere presisering. Det er nærliggende å anta at en tenker på den type samfunnsutfordringer som er prioritert i EUs forskningsprogrammer og i eksisterende norske forskningspolitiske dokumenter. Det finnes imidlertid ingen universell enighet om hva de største samfunnsutfordringene i vår tid er, ikke minst når man betrakter dem fra de humanistiske kulturvitenskapenes synspunkt. Arbeidet med å

identifisere de store samfunnsutfordringene og tenke ut måter å møte dem på, krever tverrfaglige perspektiver, der også de humanistiske fagene kan gi selvstendige bidrag. Vi slutter oss til intensjonen om at humanistiske fag skal ta hele bredden av vår tids samfunnsutfordringer og behov på største alvor og gjøre sitt ytterste for å bidra til å møte dem. Samtidig må det fastholdes at det er de enkelte fagmiljøene og fakultetene selv som er best i stand til å vurdere hvor deres bidrag kan være av nytte.

På denne bakgrunnen, og med utgangspunkt i et forslag fra Institutt for fremmedspråk, vil vi foreslå følgende reformulering av utkastet fra Det nasjonale fakultetsmøtet. Vi vil samtidig foreslå at dokumentets tittel endres til "Humanioras samfunnsrolle, oppgaver og prioriteringer".

Humanioras samfunnsrolle, oppgaver og prioriteringer

De humanistiske fakultetene har ansvar for fagområder med grunnleggende relevans for enhver som søker å forstå menneskenes liv og uttrykk: historisk, språklig, filosofisk og estetisk. Historisk vitenskap gir oss tidsperspektiver på hvem vi er og hvorfor verden i dag ser ut som den gjør. Språkfagene utforsker menneskets fremste redskap til å forstå seg selv og sine omgivelser; de gir oss dessuten tilgang til andre kulturer, deres historie, tenkemåter og diktning. Å formidle verdier skapt innenfor kunst, litteratur og musikk er en særlig forpliktelse for de humanistiske fagene. Alt dette ligger fast som kjerneoppgaver for humanistisk forskning og undervisning også i fremtiden.

Samtidig som de tradisjonsbærende humanistiske fagene fortsetter å utføre sine kjerneoppgaver, er det en selvfølge at de innstiller seg på samtidens lokale og globale utfordringer og orienterer seg utover tradisjonelle faggrenser. I en tid preget av verdensomspennende sosiale, kulturelle og miljømessige endringer, aktualiseres spørsmål om identitet, hukommelse, mening, etikk og verdier som de humanistiske fagene er spesielt rustet til å arbeide med. Humanioras tradisjonelle rolle er å stille spørsmål ved vedtatte sannheter, fortolke fenomener som kan fremstå som uforståelige og analysere komplekse kulturelle fenomener som er grunnleggende annerledes enn våre egne. Dette er en kompetanse som er svært relevant i et samfunn i endring, og som fremfor alt gir oss en beredskap for de samfunnsendringene vi i dag ikke har mulighet til å forutse. Digitaliseringens tidsalder har medført en informasjonsflom som gjør det enda viktigere å beherske de humanistiske fagenes redskaper for kunnskapskritikk, fortolkning og analyse. Økt migrasjon medfører behov for bedre kjennskap til fremmede språk, kulturer og religioner. Tverrfaglig forskning beriker de humanistiske fagene og viser humanioras relevans på stadig nye kunnskapsfelt.

De humanistiske fagene bidrar til å holde i hevd idealet om faglig autonomi, bredde, grundighet og redelighet, og er med på å sikre en kunnskapsbasert, nyansert og levende samfunnsdebatt. I tråd med dette idealet, skal undervisningen i humanistiske fag bidra til å forme selvstendige, reflekterte og kritiske samfunnsaktører. Tilsvarende er uavhengighet og kritisk åpenhet nødvendige forutsetninger for nyskapende, samfunnsgagnlig forskning. Bare på denne måten kan humanioras praksis bygge opp under den opplyste offentlighet demokratiet er avhengig av.

1. En tydelig samfunnsrolle

De humanistiske fagene utforsker vår historie og samtid, tar vare på og videreutvikler kunnskapen om mennesket og bearbeider den kritisk. Forskere og studenter deltar aktivt med kritisk og etisk refleksjon i samfunnsdebatten.

De humanistiske fakultetene skal ta et felles ansvar for å formidle humanistisk kompetanse til beslutningstakere og lokal og nasjonal offentlighet.

2. Kvalitet i studier og forskning

De humanistiske fakultetene legger vekt på å utdanne høyt kvalifiserte fagspesialister fra bachelor til ph.d. til karrierer utenfor og innenfor forskning og utdanning.

De humanistiske fakultetene skal ha god kontakt med arbeidslivet. Dialog med eksterne aktører tas i betraktning når studieporteføljen planlegges slik at også framtidige samfunnsbehov blir ivaretatt. Innspill fra de enkelte fagmiljøene innen humaniora skal her stå sentralt.

3. Humanioras bidrag til de store samfunnsutfordringene

Store samfunnsutfordringer står på dagsorden både nasjonalt og internasjonalt. Humanistisk forskning bidrar med kunnskap og refleksjon i møte med disse utfordringene.

De humanistiske fakultetene skal vise hvilke samfunnsutfordringer humaniora særlig har kompetanse til å møte og konkretisere hvordan forskning og utdanning kan bidra til å løse disse utfordringene, blant annet gjennom å skape og delta i tverrfaglige forskningsprosjekter. □

4. Aktiv rolle i lærerutdanningene

De humanistiske fakultetene utdanner lærere til forskjellige nivåer i skolen og en stor andel av fakultetenes kandidater blir lærere.

De humanistiske fakultetene skal ha god kontakt med skolen og dens fremtidige behov. De skal utarbeide en strategi for å utdanne lærere på høyt nivå innenfor HFs områder.

5. Nasjonalt samarbeid

De humanistiske fakultetene opprettholder og videreutvikler en nasjonal kunnskapsberedskap i en rekke fag, og vil arbeide for nasjonal arbeidsdeling og god ressursutnyttelse.

De humanistiske fakultetene skal intensivere arbeidet med nasjonalt samarbeid mellom institusjonene. Arbeide for at et tydelig samarbeid i møtet med store samfunnsutfordringer.

Vi håper ovenstående kan danne grunnlag for videre drøftinger i Det nasjonale fakultetsmøte, og ber om at alle vedlegg til dette brevet følger saken.

Unni Karin Utvik

Emne: FW: Nytt program for humaniora - høring
Vedlegg: 2014-4 humanioraprogram framleggsnotat (2).pdf; Humanoras samfunnsmandat - nytt utkast.docx

Fra: John Kamsvåg <john.kamsvag@ntnu.no<<mailto:john.kamsvag@ntnu.no>>>

Dato: torsdag 7. august 2014 12:45

Til: <Margareth.Hagen@if.uib.no>, <Trine.Moe@hf.uib.no>, <trine.syvertsen@media.uio.no>, <thorbjorn.nordbo@hf.uio.no>, <sonni.olsen@uit.no>, <jorgen.fossland@uit.no>, <anne.k.borresen@ntnu.no>, <john.kamsvag@ntnu.no>, <t.e.wyller@teologi.uio.no>, <dag.myhre-nielsen@teologi.uio.no>, <ernsthakon.jahr@uia.no>, <terje.tellefsen@uia.no>, <elaine.munthe@uis.no>, <odd-folke.topland@uis.no>, <Tor.Prestegard@hf.uib.no>

Kopi: <ola.furre@ntnu.no>

Emne: Nytt program for humaniora - høring

Hei!

Det vises til behandlingen av sak 2014/4 i Nasjonalt fakultetsmøte 7. mai 2014 (jfr. referat datert 05.06.2014).

I samsvar med vedtaket oversender vi utkast til Nytt program for humaniora («Humanoras samfunnsmandat – program for fornyelse») på høring til institusjonene. I det nye utkastet er innledende tekst i all hovedsak bygget på formulering utformet av HF, UiB. Ellers er teksten identisk med den som den oppnevnte arbeidsgruppen utformet i oktober 2013. Vi legger også ved notat til sak 2014/4 som blant annet oppsummerer bakgrunnen for saken.

Vi ber institusjonene om å respondere på utkastet innen 3. november 2014.

Høringsuttalelsene sendes til sekretariatet for Nasjonalt fakultetsmøte som nå er lagt til Det humanistiske fakultet, NTNU. Ny sekretær for fakultetsmøtet er seniorrådgiver Ola Furre (e-post: ola.furre@ntnu.no<<mailto:ola.furre@ntnu.no>>, telefon: 73596766).

Postadresse til sekretariatet er:

Det nasjonale fakultetsmøte for humanistiske fag

Det humanistiske fakultet, NTNU

7491 Trondheim

e-post-adresse er: postmottak@hf.ntnu.no<<mailto:postmottak@hf.ntnu.no>>

Vi ber om at høringsuttalelsene sendes elektronisk til ola.furre@ntnu.no<<mailto:ola.furre@ntnu.no>> med kopi til postmottak@hf.ntnu.no<<mailto:postmottak@hf.ntnu.no>>.

John Kamsvåg
Administrativ leder
Det humanistiske fakultet, NTNU
Tel: 73 59 83 77
Mob: 47 01 80 48

Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse

Programmet er en intensjonserklæring mellom ledelsene ved de humanistiske fakultetene i Norge for å sette på dagsorden en fornyelse av humanioras samfunnsmandat.

De humanistiske fagene har ansvar for sentrale kunnskapsområder i samfunnet. Historisk vitenskap gir oss tidsperspektiver på hvem vi er og hvorfor verden i dag ser ut som den gjør. Språkfagene utforsker menneskets fremste redskap til å forstå seg selv og sine omgivelser; de gir oss dessuten tilgang til andre kulturer, deres historie, tenkemåter og diktning. Å formidle verdier skapt innenfor kunst, litteratur og musikk er også en særlig forpliktelse for de humanistiske fagene. Alt dette ligger fast som kjerneoppgaver for humanistisk forskning og undervisning også i fremtiden.

1. En tydeligere samfunnsrolle

De humanistiske fagene utforsker vår historie og samtid, tar vare på kunnskapen om dem og bearbeider den kritisk. Forskere og studenter bidrar til folkeopplysning og samfunnsdebatt.

De humanistiske fakultetene skal

- Ta mer felles institusjonelt ansvar når det gjelder å formidle humanistisk kompetanse til beslutningstakere og lokal og nasjonal offentlighet

2. Økt relevans i studier og fagportefølje

De humanistiske fakultetene utdanner kandidater fra bachelor til ph.d. til karrierer uten- og innenfor forskning og utdanning.

De humanistiske fakultetene skal

- Forbedre kontakten med arbeidslivet. Dialog med eksterne interessenter skal stå mer sentralt når studieporteføljen planlegges slik at også framtidige samfunnsbehov tas i betraktning.

3. Konkretisere humanioras bidrag til de store samfunnsutfordringene

Store samfunnsutfordringer står på dagsorden både nasjonalt og internasjonalt. Humanistisk forskning forventes å bidra til å løse utfordringene.

De humanistiske fakultetene skal

- Vise hvilke samfunnsutfordringer som humaniora særlig har kompetanse på, og konkretisere hvordan forskning og utdanning kan belyse og løse utfordringer.

4. Mer aktiv rolle i forhold til lærerutdanning

De humanistiske fakultetene utdanner lærere til forskjellige nivåer i skolen og en stor andel av fakultetenes kandidater blir lærere.

De humanistiske fakultetene skal

- Utarbeide en strategi for å dekke lærermangel innenfor HFs områder.

5. Tydelig ledelse og nasjonal arbeidsdeling

De humanistiske fakultetene opprettholder og videreutvikler en nasjonal kunnskapsberedskap i en rekke fag, men forventes også å sørge for nasjonal arbeidsdeling og god ressursutnyttelse.

De humanistiske fakultetene skal

- Intensivere arbeidet med nasjonal arbeidsdeling mellom institusjonene. Arbeide for at en tydelig arbeidsdeling når det gjelder beredskap i forhold til store samfunnsutfordringer.

DET NASJONALE FAKULTETSMØTE FOR HUMANISTISKE FAG

Dato: 29.4.2014

NOTAT

Til: Fakultetsmøtet
Fra: Sekretariatet

2014/4 – NYTT PROGRAM FOR HUMANIORA

Bakgrunn

På nasjonalt fakultetsmøte våren 2012 ble det enighet om å lage et kort felles program for de humanistiske fakultetene til erstatning for den eksisterende Nasjonal humaniorastrategi. Mens det eksisterende strategidokumentet var laget av Forskningsrådet etter en intern prosess som også involverte fakultetene, var det nå stemning for å bygge prosessen rundt dialoger med eksterne interesser og brukere av humanistisk kompetanse. Tanken var at disse skulle få anledning til å utfordre humaniorafagene, og at programmet skulle få et mer utadrettet preg.

I nasjonalt dekanmøte 18. oktober 2012 ble et førsteutkast til handlingsprogram for fakultetene diskutert. Det var enighet om at teksten skulle være kort og handlingsorientert. Utkastet ble deretter diskutert med ledergrupper og ansatte på fakultetene. Fra disse diskusjonene forelå utfyllende innspill.

I felles regi av fakultetsmøtet er det holdt en rekke dialogmøter/workshops.

Ved UiO møtte dekanene og studentrepresentantene eksterne interessenter (5.2. og 28.2.13) for å høre deres innspill til den videre utviklingen av humaniora på nasjonalt plan. Representanter fra arbeidsliv (potensielle arbeidsgivere, skoleverket, arbeidslivsorganisasjoner), universitets- og høyskolesektoren, samarbeidspartnere som forskningspolitikere og -finansierer, og kultursektoren og andre avtakere av humanistisk kompetanse ga innspill ut fra sine forventninger til humaniora.

Studenter og yngre forskere (både unge ansatte i faste og midlertidige førstestillinger og undervisningsstillinger, doktorgradsstipendiater og postdoktorer) møttes på NTNU 8.4.13. Framtidsperspektivet i utdanning av humanister både til forskning og annet arbeidsliv sto sentralt i innspillene fra dette møtet.

Interne og eksterne ressurser på lærerutdanningsfeltet var invitert av UiA og UiS 3.6.13. Både humanister og pedagoger deltok, fra institusjoner med ulik organisert lærerutdanning. Hva slags profil humanistisk lærerutdanning bør ha og hvordan den kan gjøres tydelig var blant diskusjonstemaene i denne workshopen.

Nasjonalt fakultetsmøte 2013

En gjennomgang av innspillene til fakultetsmøtet 18. april 2013 førte til at fakultetsmøtet ble enig om å legge til side førsteutkastet og arbeide fram et nytt basert på de punktene som vekket størst engasjement. Dokumentets fokus ble avgrenset til humanioras samfunnsmandat og fornyelse av det. Møtet ville at programmet skal være en viljeserklæring om sentrale veivalg i forhold til humanioras

samfunnsmandat. Den primære målgruppa er eksterne, nåværende og framtidige brukere av humanistisk kompetanse.

Nasjonalt fakultetsmøte 2013 ble bl.a. enige om følgende (se referat fra fakultetsmøtet 2013):

- 1) Det lages et kort nytt program med følgende 5 punkter:
 - Humaniora skal ta en større og tydeligere samfunnsrolle
 - De humanistiske fakultetene skal øke relevans i studier og fagportefølje
 - De humanistiske fakultetene skal konkretisere humanioras bidrag til de store samfunnsutfordringene
 - De humanistiske fakultetene skal ta en mer aktiv rolle i forhold til lærerutdanning
 - De humanistiske fakultetene skal utøve tydelig ledelse, arbeide for nasjonal arbeidsdeling og gjennomføring av programmet.
- 2) Dokumentet skal hete Program for humanioras samfunns... (mandat, ansvar, rolle, relevans), ev. Program for å fornye humanioras samfunnsmandat
- 3) Det skal være en viljeserklæring om sentrale veivalg.
- 4) Primær målgruppe er eksterne, nåværende og framtidige brukere av humanistisk kompetanse.
- 5) Til dekanmøtet i oktober skal en skisse til fempunktsprogrammet være skrevet ut med tydelige underpunkter i tråd med det fakultetsmøtet ble enig om.

Programskisse

Det lyktes ikke å gjennomføre et nasjonalt dekanmøte for videre arbeid med programmet i 2013. For å holde framdrift i arbeidet ble det isteden oppnevnt en ad hoc arbeidsgruppe som møttes i oktober 2013. Arbeidsgruppa diskuterte en skisse til program, utarbeidet på bakgrunn av fakultetsmøtets vedtak i 2013:

Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse

Programmet er en intensjonserklæring mellom ledelsene ved de humanistiske fakultetene i Norge for å sette på dagsorden en fornyelse av humanioras samfunnsmandat.

1. En tydeligere samfunnsrolle

De humanistiske fagene utforsker vår historie og samtid, tar vare på kunnskapen om dem og bearbeider den kritisk. Forskere og studenter bidrar til folkeopplysning og samfunnsdebatt.

De humanistiske fakultetene skal

- *Ta mer felles institusjonelt ansvar når det gjelder å formidle humanistisk kompetanse til beslutningstakere og lokal og nasjonal offentlighet*

2. Økt relevans i studier og fagportefølje

De humanistiske fakultetene utdanner kandidater fra bachelor til ph.d. til karrierer uten- og innenfor forskning og utdanning.

De humanistiske fakultetene skal

- *Forbedre kontakten med arbeidslivet. Dialog med eksterne interessenter skal stå mer sentralt når studieporteføljen planlegges slik at også framtidige samfunnsbehov tas i betraktning.*

3. Konkretisere humanioras bidrag til de store samfunnsutfordringene

Store samfunnsutfordringer står på dagsorden både nasjonalt og internasjonalt. Humanistisk forskning forventes å bidra til å løse utfordringene.

De humanistiske fakultetene skal

- *Vise hvilke samfunnsutfordringer som humaniora særlig har kompetanse på, og konkretisere hvordan forskning og utdanning kan belyse og løse utfordringer.*

4. Mer aktiv rolle i forhold til lærerutdanning

De humanistiske fakultetene utdanner lærere til forskjellige nivåer i skolen og en stor andel av fakultetenes kandidater blir lærere.

De humanistiske fakultetene skal

- *Utarbeide en strategi for å dekke lærermangel innenfor HF-områder.*

5. Tydelig ledelse og nasjonal arbeidsdeling

De humanistiske fakultetene opprettholder og videreutvikler en nasjonal kunnskapsberedskap i en rekke fag, men forventes også å sørge for nasjonal arbeidsdeling og god ressursutnyttelse.

De humanistiske fakultetene skal

- *Intensivere arbeidet med nasjonal arbeidsdeling mellom institusjonene. Arbeide for at en tydelig arbeidsdeling når det gjelder beredskap i forhold til store samfunnsutfordringer.*

Innspill fra arbeidsgruppa:

Det er stor etterspørsel etter humanistisk kompetanse, men vi leverer i for liten grad det som etterspørres. Viktig at humanioramiljøene argumenterer for kvalitet, ikke bare argumentere for vår egenart og bredde. Miljøene må vise konkurranseevne internasjonalt og at vi vil bidra til å løse de store samfunnsutfordringene.

Humaniora har mye å bidra med for å løse de store samfunnsutfordringene, og dette må tydeliggjøres. Tverrfaglig tilnærming viktig. Ingen av samf. utfordringene kan løses av en disiplin alene. Vi må utforske problemstillingene sammen med andre for å gi bedre svar. Dette krever vilje i fagmiljøene til å tenke nytt. Humaniora skal ikke være et støttefag for andre disipliner, og vi må være tydelige på hva vi kan bidra med.

Det er en klarere oppfatning utenfor humaniora av hva som er de store samfunnsutfordringene og definisjonene eies i liten grad av oss. Vi må bidra til de samf. utfordringene som er definert, det er dette som er etterspørselen, og ikke definere våre egne samf. utfordringer. Dette krever et

”oversettelsesarbeid” – hvor kan humaniora bidra, hva kan vi bidra med og hvordan? Og det krever vilje, innsats og bruk av ressurser.

Ikke alle fakultetene har kompetanse til å skulle adressere alle de store samf.utfordringene. Fakultetene har ulike faglige styrker og tyngdepunkt. Alle fakultetene bør heller ikke ha som mål å bygge opp kompetanse eller satsninger på alle felt. Det bør etableres en nasjonal arbeidsdeling

Dekanmøtet i 2014

Skisse til program og arbeidsgruppas innspill ble behandlet i nasjonalt dekanmøte i januar 2014. Det var generell tilslutning til programmets form og innhold, men Det humanistiske fakultetet ved

Universitetet i Bergen ønsket å legge fram noen alternative forslag til programformuleringer. Sekretariatet har ikke mottatt alternativt forslag før utsendelsen av sakspapirene til fakultetsmøtet.

Dekanmøtet konkluderte også med at det ikke var mulig å følge den planlagte progresjonen fra fakultetsmøtet. Et ferdig forslag til nytt nasjonalt humanioraprogram må sendes på høring før det kan fattes vedtak i Nasjonalt fakultetsmøte.

Sakspapirer:

- Referat fra arbeidsgruppe oktober 2013

Forslag til vedtak:

Vedtak formuleres i møtet

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap
Griegakademiet - Institutt for musikk
Senter for vitenskapsteori
Institutt for fremmedspråk
Senter for kvinne- og kjønnsforskning
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
Institutt for filosofi og førstesemesterstudier

Referanse

2012/13225-UNU

Dato

25.08.2014

Høring: Humanioras samfunnsmandat - program for fornyelse

Det nasjonale fakultetsmøte har siden 2012 arbeidet med et kort felles program for de humanistiske fakultetene til erstatning for den nåværende Nasjonal humaniorastrategi. Det har vært foretatt møter med ulike interessenter og brukere av humanistisk fagkompetanse i arbeidslivet og samfunnet for øvrig. Arbeidet har ført fram til et program i fem punkter som Fakultetsmøtet i mai 2014 vedtok å sende institusjonene til høring.

Enhetene bes med dette om å gi synspunkter på det vedlagte programmet, både programmet som helhet og særskilt angående hvert av de fem strekpunktene. Fakultetsledelsen finner det riktig å informere om at den i møtene om programmet har stilt seg kritisk til deler av teksten. Dette gjelder særlig punktet om «en tydelig arbeidsdeling når det gjelder beredskap i forhold til store samfunnsutfordringer». Vi ønsker ikke å binde fakultetet til avtaler som kan bli til hinder for å støtte gode forskningsmiljøer på vårt eget fakultet eller vanskeliggjøre tverrfaglig samarbeid innen UiBs egne satsingsområder.

Av hensyn til den videre prosessen i Det nasjonale fakultetsmøtet ser vi det som viktig at saken får en bred behandling i fagmiljøene ved vårt fakultet, og at alle ansatte får anledning til å bidra med synspunkter.

Tilbakemeldingsfrist til fakultetet: fredag 26. september.

Fakultetets høringssvar behandles og vedtas i fakultetsstyret 21. oktober.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen
dekan

Trine Moe
fakultetsdirektør

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Det humanistiske fakultet
Telefon 55589380
Telefaks 55589383
post@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Harald Hårfagresgt. 1
Bergen

Saksbehandler
Unni Karin Utvik
55582060

Det humanistiske fakultet

Referanse

2012/13225-JAHE

Dato

30.09.2014

Hørings svar AHKR - Humanioras samfunnsmandat

Det overordnede inntrykket av det foreliggende programmet er at det ikke bidrar til å synliggjøre eller tydeliggjøre humanioras samfunnsmandat fordi mandatet formuleres for snevert og fordi de strategiske punktene som listes opp både er systematisk uklare - og kan forstås slik at mulighetsrommet for humanioras samfunnsmessige betydning snevres inn ytterligere. Det er også en alvorlig svakhet med programmet at det er høyst uklart hvordan tiltakene skal settes ut i livet. Skal det nasjonale dekanmøtet få besluttende myndighet overfor fakultetene? Programmet er dessuten ikke forankret i en forståelse av hva som er humanioras styrker og svakheter i dag. Tvert i mot tas det for gitt at humanistiske fag – helt allment - mangler en tydelig samfunnsrolle og at studiene har liten relevans. Dermed kan programmet bidra til å legitimere og forsterke inntrykket av at humaniora er i krise.

I programmets første avsnitt framstilles humanioras redskapsfunksjon, kunnskapsområder og verdier uten at fagenes kritiske dimensjon og funksjon tematiseres. Under punkt 1. nevnes det at de humanistiske fagene ikke bare utforsker og tar vare på kunnskapen om «vår historie og samtid», men også «bearbeider den kritisk» og at våre forskere og studenter «bidrar til folkeopplysning og samfunnsdebatt». Den strategiske implikasjonen av dette skal være at fakultetene tar «mer institusjonelt ansvar» for å «formidle humanistisk kompetanse til beslutningstakere og lokal og nasjonal offentlighet». Hvordan denne formuleringen skal forstås – og hvilke praktiske konsekvenser den skal få er uklart. Hva vil det si å formidle humanistisk kompetanse til beslutningstakere? Formidles det for lite humanistisk kompetanse til offentligheten i dag? Hvordan skal et felles institusjonelt ansvar organiseres og gjennomføres?

Punkt 2 forutsetter at samfunnsrelevansen for våre utdanningsløp er for dårlig – og at en slik relevans vil bedres ved å forbedre kontakten med arbeidslivet gjennom dialog med eksterne interessenter for at framtidige samfunnsbehov kan tas i betraktning. Igjen er implikasjonene uklare. Er det snakk om en storstilt omlegging av utdanningsløpene våre, eller dreier seg kun om å etablere noe nye, tilpassende tilbud? Hvilke eksterne interessenter er det som skal bidra til å forme framtidens humanistiske studier? Og hva med fagenes kritiske dimensjon? Ligger den en mulig konflikt her?

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap
Telefon
Telefaks

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Øysteinsgate 3
Bergen

Saksbehandler
Jan Heiret
55589762

Punkt 3 retter seg mot de store samfunnsutfordringene og er formulert helt allment: Fakultetene skal vise hvilke utfordringer humaniora har særlig kompetanse på, og konkretisere hvordan forskning og utdanning kan «belyse og løse» dem. I og med at begrepet «samfunnsutfordringer» er satt i bestemt form, er det nærliggende å tolke dette punktet slik at definisjonen i Horizon 2020, i hvert fall implisitt, legges til grunn. I et strategisk dokument av denne typen bør det klargjøres hvilken rolle humaniora kan spille i forhold til å svare på disse utfordringene – og det bør slås fast at de humanistiske fagene (også, eller først og fremst) kan problematisere (andre) samfunnsutfordringer. Spørsmålet er om våre fag kan «løse» slike utfordringer, eller om en slik instrumentell tilnærming nettopp bryter med våre tilnæringsmåter.

Punkt 4 om rollen i lærerutdanning er det lett å være enig i, men et slikt punkt må også konkretiseres dersom det skal spille noe strategisk rolle. En satsing på utbygging av lektorprogrammer og etter- og videreutdanning for lærere kan være en slik konkretisering.

Punkt 5 om en tydelig ledelse og nasjonal arbeidsdeling framstår som en intensjonserklæring som det er umulig å forholde seg til fordi det ikke framgår hva som legges i formuleringen «nasjonal arbeidsdeling». Hvem skal ha det koordinerende ansvaret? Hva skjer når det oppstår en interessekonflikt mellom institusjonene? Hvilke fag/fagfelt skal arbeidsdelingen omfatte?

Vennlig hilsen

Jan Heiret
førsteamanuensis

Det humanistiske fakultet

Referanse

2012/13225-HIKR

Dato

26.09.2014

Høringssvar fra IF: Humanioras samfunnsmandat - program for fornyelse

Vi viser til utsendt høringsbrev knyttet til «Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse».

Tilsendte dokumenter fra fakultetet ble den 28.08. sendt ut til alle på IF med oppfordring om å lese gjennom dokumentene og om å komme med innspill. Deretter ble det avholdt et allmøte den 17.09., hvor dokumentene og et innspill fra franskfaget ble diskutert. På bakgrunn av møtet ble det laget et utkast til høringssvar som ble lagt fram for instituttrådet og drøftet der.

Vedlagte høringssvar ble behandlet og vedtatt i vårt instituttråd den 24.09.

Vennlig hilsen

Åse Johnsen
instituttleder

Hilde Elin Haaland-Kramer
studieleder

Vedlegg

1 Vedlegg: Høringssvar fra IF

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Institutt for fremmedspråk
Telefon
Telefaks 55584260

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Sydnesplassen 7
Bergen

Saksbehandler
Hilde Elin Haaland-Kramer
55589375

Humaniora samfunnsmandat – program for fornyelse

Høringsuttalelse fra Institutt for fremmedspråk (IF).

Ved IF har vi behandlet høringsuttalelsen på følgende måte:

Tilsendte dokumenter fra fakultetet ble den 28.8. sendt ut til alle på IF med oppfordring om å lese gjennom dokumentene og om å komme med innspill. Deretter ble det avholdt et allmøte den 17.9. hvor dokumentene og et innspill fra franskfaget ble diskutert. På bakgrunn av møtet forfattet leder et utkast til hørings svar som ble lagt fram for instituttrådet og drøftet der. Denne prosessen har resultert i det hørings svaret som fremkommer nedenfor.

Generelt reagerer IF på at det nye korte 5-punktsdokumentet skal erstatte *hele* den Nasjonale Humaniorastrategien fra 2008 og at den nå er avgrenset til humanioras samfunnsmandat.

Videre reagerer IF på at det ikke er fagmiljøene selv som skal definere hva som skal være humanioras samfunnsmandat slik det står i arbeidsgruppas innspill: «Vi må bidra til de samf. utfordringene som er definert, det er dette som er etterspørselen, og ikke definere våre egne samf. utfordringer» (side 3 i notatet til fakultetsmøtet av 29.4.2014). Etter vår mening er det fagmiljøene selv som må definere hvilke utfordringer i samfunnet vi har kompetanse til å bidra til.

Nedenfor følger vårt forslag til forandringer i teksten. Forandringene gjelder både språklige og innholdsmessige aspekter og er av en så omfattende art at vi har valgt ikke å markere hva som er opprinnelig tekst og hva som er våre forandringer. Når det gjelder språklige forandringer kan vi nevne at vi har fjernet alle forekomster i teksten av komparative adjektivsformer, ettersom vi ikke ser noen grunn til å sammenlikne oss med fortiden; etter vår mening skal dette være et mandat som gjelder for fremtiden (eks.: «En tydeligere samfunnsrolle» er forandret til «En tydelig samfunnsrolle»).

Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse

De humanistiske fakultetene har ansvar for fagområder med grunnleggende relevans for enhver som søker å forstå menneskenes liv og uttrykk: historisk, språklig, filosofisk og estetisk. Historisk vitenskap gir oss tidsperspektiver på hvem vi er og hvorfor verden i dag ser ut som den gjør. Språkfagene utforsker menneskets fremste redskap til å forstå seg selv og sine omgivelser; de gir oss dessuten tilgang til andre kulturer, deres historie, tenkemåter og diktning. Å formidle verdier skapt innenfor kunst, litteratur og musikk er en særlig forpliktelse for de humanistiske fagene. Alt dette ligger fast som kjerneoppgaver for humanistisk forskning og undervisning også i fremtiden.

Samtidig som de tradisjonsbærende humanistiske fagene fortsetter å utføre sine kjerneoppgaver, er det en selvfølge at de innstiller seg på samtidens lokale og globale utfordringer og orienterer seg utover tradisjonelle faggrenser. I en tid preget av verdensomspennende sosiale, kulturelle og miljømessige endringer, aktualiseres spørsmål om identitet, hukommelse, mening og verdi som de humanistiske fagene er spesielt rustet til å arbeide med. Humanioras tradisjonelle rolle er å stille spørsmål ved vedtatte sannheter, fortolke fenomener som kan fremstå som uforståelige og analysere komplekse kulturelle fenomener som er grunnleggende annerledes enn våre egne. Dette er tradisjoner som er svært relevante i et samfunn i endring, og som fremfor alt gir oss en beredskap for de samfunnsendringene vi ikke har mulighet til å forutse. Digitaliseringens tidsalder har medført en informasjonsflom som gjør det enda viktigere å beherske de humanistiske fagenes redskaper for kunnskapskritikk, fortolkning og analyse. Økt migrasjon medfører behov for bedre kjennskap til fremmede språk, kulturer og religioner. Tverrfaglig forskning beriker de humanistiske fagene og viser humanioras relevans på stadig nye kunnskapsfelt.

Humanioras samfunnsoppdrag må ivaretas på fagområdenes egne premisser. De humanistiske fagene bidrar til å holde i hevd idealet om faglig autonomi, bredde, grundighet og redelighet, og er med på å sikre en kunnskapsbasert, nyansert og levende samfunnsdebatt. I tråd med dette idealet, skal undervisningen i humanistiske fag bidra til å forme selvstendige, reflekterte og kritiske samfunnsaktører. Tilsvarende er uavhengighet og kritisk åpenhet nødvendige forutsetninger for nyskapende, samfunnsgagnlig forskning. Bare på denne måten kan humanioras praksis bygge opp under den opplyste offentlighet demokratiet er avhengig av. De humanistiske fagene bidrar ytterligere til å svare på samfunnsutfordringene, og det er derfor avgjørende at fagene selv definerer og utvikler relevante tilnærminger til disse problemene gjennom sin forskning, undervisning og formidling.

1. En tydelig samfunnsrolle

De humanistiske fagene utforsker vår historie og samtid, tar vare på og videreutvikler kunnskapen om mennesket og bearbeider den kritisk. Forskere og studenter deltar aktivt med språkkritisk og etisk refleksjon i samfunnsdebatten.

De humanistiske fakultetene skal

- Ta institusjonelt ansvar ved det enkelte universitet når det gjelder å formidle humanistisk kompetanse til beslutningstakere og lokal og nasjonal offentlighet.

2. Kvalitet i studier og forskning

De humanistiske fakultetene legger vekt på å utdanne høyt kvalifiserte fagspesialister fra bachelor til ph.d. til karrierer uten- og innenfor forskning og utdanning.

De humanistiske fakultetene skal

- Ha god kontakt med arbeidslivet. Dialog med eksterne aktører tas i betraktning når studieporteføljen planlegges slik at også framtidige samfunnsbehov blir ivaretatt. Innspill fra de enkelte fagmiljøene innen humaniora skal her stå sentralt.

3. Humanioras bidrag til de store samfunnsutfordringene

Store samfunnsutfordringer står på dagsorden både nasjonalt og internasjonalt. Humanistisk forskning bidrar med kunnskap og refleksjon i møte med disse utfordringene.

De humanistiske fakultetene skal

- Vise hvilke samfunnsutfordringer humaniora særlig har kompetanse til å møte og konkretisere hvordan forskning og utdanning kan bidra til å løse disse utfordringene, blant annet gjennom tverrfaglige forskningsprosjekter og nasjonale og internasjonale fagmøter og konferanser.
- Initiere og utvikle internasjonale samarbeidsprosjekter og utvekslingsavtaler.

4. Aktiv rolle i lærerutdanningene

De humanistiske fakultetene utdanner lærere til forskjellige nivåer i skolen og en stor andel av fakultetenes kandidater blir lærere.

De humanistiske fakultetene skal

- Ha god kontakt med skolen og dens behov
- Utarbeide en strategi for å utdanne lærere på høyt nivå innenfor HFs områder.
- Videreutvikle samarbeid med andre høyere utdanningsinstitusjoner.

5. Nasjonalt samarbeid

De humanistiske fakultetene opprettholder og videreutvikler en nasjonal kunnskapsberedskap i en rekke fag, men forventes også å sørge for nasjonal arbeidsdeling og god ressursutnyttelse.

De humanistiske fakultetene skal

- Intensivere arbeidet med nasjonalt samarbeid mellom institusjonene. Arbeide for at et tydelig samarbeid i møtet med store samfunnsutfordringer, på en måte som ikke går på bekostning av det faglige mangfoldet.

Høringssak: Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse

Til

Det humanistiske fakultet

Jf. brev fra HF-fakultetet 25.08.14, 2012/13225-UNU

Innledning

Saken ble sendt ut i fagmiljøene via representantene i LLEs instituttråd, og deretter tatt opp i instituttrådsmøte 18.09.14. Høringsdokumentet bygger på diskusjonen i dette møtet, og den endelige teksten har vært på kommentarrunde blant rådsmedlemmene.

Generelle kommentarer

LLE ser behovet for et kort program som uttrykker sentrale trekk ved humaniora i en form som retter seg mot omverdenen. Det ligger i samfunnsoppdraget for de humanistiske fakultetene at man skal formidle humanistisk innsikt og gjøre seg gjeldende som samfunnsaktør. Det bør ikke lages en uttalelse som forsterker inntrykket av at humaniora ønsker å være i elfenbenstårnet i fred.

Samtidig ser LLE med uro på at dokumentets knappe form og vekt på eksterne motiveringer kan bygge inn føringer i nasjonale forskningsstrategier som vrir budsjettprioriteringene bort fra humanioras sentrale vurderinger. Diskursen og vokabularet i dokumentet svarer dårlig til humanisters selvforståelse. En viktig premiss i programdokumentet ser ut til å være at de humanistiske fakultetene er leverandører av en vare, nemlig arbeidskraft. Det er for eksempel skuffende at uttrykk og begreper som 'dannelse', 'kultur' og 'kritisk refleksjon' ikke forekommer i dokumentet.

Dannelse har en egenverdi ut over samfunnsmessig nytte i snever forstand. Dannelse må forstås i den form at de humanistiske fakultetene utdanner mennesker som kan reflektere over seg selv og sin rolle i samfunnet. Åpner man for dannelse, så åpner man også for de store samfunnsproblemer, og dannelse er en forutsetning for de utdannelsene som de humanistiske fakultetene kan tilby. Det er gjennom dannelse at man tar plass i samfunnsdebatten. Dette skal ikke forstås som at det bare er de humanistiske fagene som arbeider for dannelse: Det må understrekes at en viktig del av humanioras egenart er at humaniora ikke skal være seg selv nok, og programmet bør understreke verdien av å tenke tverrfaglig og interdisiplinært.

Videre savnes begrepet 'kultur', som er en felles faktor i alle humanistiske fag og som også er en essensiell faktor i de store samfunnsutfordringene humaniora forventes å løse.

Kulturelt mangfold definerer humaniora i seg selv, og de humanistiske fagenes relevans bestemmes i stor grad av deres bidrag til å forstå og forholde seg til kulturelt mangfold.

Å sikre den humanistiske identiteten i et humanistisk program bør stå i høysetet, og programmet bør derfor utformes etter en humanistisk diskurs. Med bakgrunn i disse generelle kritiske vurderingene gir LLE derfor støtte til høringsutkastets første avsnitt om kjerneoppgavene for humanistisk forskning. Instituttet støtter også fakultetets kritiske holdning til deler av teksten, særlig punktet om nasjonal arbeidsdeling, slik det framgår av høringsbrevet. Vi støtter fakultetsledelsens ønske om å sikre gode utviklingsmuligheter for lovende forskningsmiljøer og -ansatser ved UiB.

De enkelte punktene

”En tydeligere samfunnsrolle”

Dokumentet synes å forutsette at interessen for språk, historie, kunst og kultur står svakt i samfunnet. Denne holdningen er for defensiv, og programmet bør tvert imot framheve den store interessen for slike fag som faktisk finnes i dag. Dokumentet må være modig nok til å si at fag som for eksempel latin er nyttige fordi det er en sentral del av dannelsen i et samfunn, og at det heller ikke koster mye. De humanistiske fagenes samfunnsrolle bør tydeliggjøres med grunnlag i hvert enkelt fags berøringsflate med samfunnet.

”Økt relevans i studier og fagportefølje”

Dokumentet bør formidle at ulike fag uttrykker ulike perspektiver på kulturen i samfunnet. Kulturbegrepet er ikke nevnt i dokumentet, men er et sentralt begrep. De humanistiske fagene ivaretar formidling av kulturell kompetanse og bidrar til å konsolidere de kulturelle institusjonene, teatrene, debattsentrene, litteraturhusene, bibliotekene. Denne funksjonen har også klar relevans i et arbeidsmarkedsperspektiv. Det ville være bekymringsfullt hvis mangfoldet i de humanistiske fagene svekkes slik at emner man kan ta ph.d. i innsnevres, og det er vanskelig å måtte definere et felles nytteperspektiv for alle humanistiske fag i en felles formel. Universitetet må ikke defineres som en dikotomisk motsats til ’samfunnet’, men er en del av samfunnet. Universitetet bidrar til å oppfatte, tolke og formulere samfunnsmessige behov.

Det er likevel viktig å framheve at universitetet, og dermed de humanistiske fakultetene, selvsagt også er i stand til å medvirke ved konkret ’problemløsning’. Et eksempel fra LLEs fagmiljøer er Norsk-vietnamesisk ordbok og studier i vietnamesisk språk, som er et resultat av den store flyktningeimmigrasjonen på 1980-tallet. Det kom en henvendelse til UiB, og det fantes et fagmiljø som kunne samarbeide med brukergruppene. Når behov meldes fra samfunnet til fagmiljøene, er det en viktig forutsetning at det finnes fagmiljøer som er i stand til å ta tak i behovene. Med andre ord er det viktig å forsvare faglig bredde, allsidighet og det kritiske fundamentet.

”De store samfunnsutfordringene”

Begrepet ’de store samfunnsutfordringene’ defineres ikke i programmet, men står likevel i bestemt form, noe som forutsetter at begrepet har en tydelig referanse. I regjeringens forskningsmelding vises det til utfordringer som klima, velferd, energi m.m., men ikke til et humanistisk begrep som kultur. Kulturelt mangfold definerer humaniora i seg selv, og må løftes fram som en av de store utfordringene, men ikke som et problem. De humanistiske fakultetene må målbære et syn på kulturelt mangfold som berikelse og mulighet for selvforståelse, selve forutsetningen for å løse samfunnsutfordringer.

Språklig mangfold er ett av de viktigste aspektene ved kulturelt mangfold. Immigrasjon representerer språklige og kulturelle utfordringer som de humanistiske fakultetene i særlig grad har forutsetninger for å møte. Språkfag og kulturfag tilfører både grunnleggende innsikt og konkret utdanningsmetodikk og har derfor et stort integrasjonspotensial.

For øvrig kan få av de store samfunnsutfordringene takles av et enkelt fagfelt. Tvert imot trengs det interdisiplinær samhandling langt utover fakultetsgrensene. Det er derfor lite meningsfullt at hvert fakultet separat skal belyse «sin» del av samfunnsutfordringene.

Lærerutdanning

LLE støtter at lærerutdanning må være et viktig mål for de humanistiske fakultetene. Å sikre en kompetent lærerstand kan med rette defineres som en av de store samfunnsutfordringene. Universitetene må ta inn over seg at høyskolene innen kort tid får femårige lærerutdanninger med mastergrad og at konkurransen om studentene dermed skjerpes.

Det er likevel også viktig å understreke at lærerutdanning er mer enn integrert lektorutdanning, og at fokuset på lærerutdanning ikke må føre til at andre fags kretsløp og kontaktflater mot samfunnet neglisjeres. Særlig etterlyses, som nevnt ovenfor, et sterkere fokus på kulturfeltet som mottaker av humanistisk arbeidskraft.

”Tydelig ledelse og nasjonal arbeidsdeling”

LLE ser punktet om nasjonal arbeidsdeling som det mest kritiske punktet i programmet. Heller ikke ’nasjonalt ansvar’ eller ’nasjonal arbeidsdeling’ er klart definerte begreper. Flere av instituttets fagmiljøer har negative erfaringer med slike prosesser, som altfor ofte har bestått i at en institusjon ensidig legger ned tilbud og dermed flytter presset over på andre institusjoner. Instituttet vil advare mot at fagtilbud legges ned ved UiB mot garantier fra andre institusjoner om å overta, da slike garantier lett kan endres. Tilsvarende kan løfter om nasjonalt ansvar fra UiBs side lett utnyttes av andre institusjoner i deres nedleggingsprosesser.

På 90-tallet ble for eksempel fonetikkfaget bygget ned i Bergen fordi det skulle ha hovedsete i Trondheim. Det norske fagmiljøet er nå for svakt til å forsyne det norske samfunnet med

tilstrekkelig fonetisk kompetanse i en tid da dette er viktigere enn noensinne, i en tid preget av satsing på taleteknologi og andre språkteknologiske hjelpemidler. Et kritisk moment ved punkt 5 er om det lar seg gjøre å prioritere ved nasjonale vedtak. Faget norrønt i Trondheim mistet sine to stillinger for å styrke sosiolingvistikken, også dette et lokalt vedtak uten forankring i noen nasjonal prosess.

Et nyere eksempel på en gjennomført arbeidsdeling gjelder teatervitenskap. En SAK-utredning ble i 2011 iverksatt av nasjonalt fakultetsmøte. Teatervitenskap var sammen med flere andre småfag blitt utpekt som «utsatt». SAK-utredningen ble lansert som et positivt tiltak som skulle utrede hvordan utsatte fag, med teatervitenskap som et piloteksempel, kunne styrkes. Men en umiddelbar følge av utredningsarbeidet var at faget ble utfaset og deretter nedlagt ved UiO. I sammenheng med dette vedtok fakultetsmøtet en plassering av “nasjonalt ansvar” for faget ved UiB, som også ble vedtatt av fakultetsstyret UiB. Men hva det nasjonale ansvaret innebærer, er fortsatt uklart (bortsett fra at faget sannsynligvis ikke kan legges ned i Bergen i nærmeste framtid). Det nasjonale ansvaret har ikke ført til noen styrking av fagmiljøet og rekrutteringstiltak. Samlet sett har SAK- prosessen ført til en betydelig nasjonal reduksjon av fagmiljøet.

Alle disse problemstillingene aktualiseres i fortettet form i diskusjonen om Universitetet i Oslos språksamlinger, inkludert ordboksarbeidet. Denne diskusjonen har ennå ikke blitt ført konkret i lys av tanken om nasjonalt samarbeid, det er Oslos strategiske prioriteringer som ensidig legger premissene.

Tross de mange kritiske synspunktene ser LLE positivt på samarbeid om formidling og et felles institusjonelt ansvar for dette aktivitetsområdet. Forutsetningen er at dette samarbeidet tar utgangspunkt i hver enkelt institusjons faglige profil.

Avslutning

Oppsummert ser LLE positivt på at det utarbeides et kortfattet og eksternt program for de humanistiske fakultetene, men med den klare forutsetningen at programmet tydelig uttrykker humanioras kjerneverdier gjennom en diskurs som de humanistiske fagmiljøene kan identifisere seg med.

For LLE

26.09.14

Johan Myking (s.)

instituttleder

Det humanistiske fakultet

Referanse

2012/13225-STT

Dato

18.09.2014

Hørings svar fra FoF: Humanioras samfunnsmandat - program for fornyelse

Vi viser til utsendt høringsbrev knyttet til «Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse».

Programerklæringen har vært behandlet i vårt instituttråd den 04.09, uten at rådet hadde entydige oppfatninger i sakens anledning.

Vi registrerer at fakultetsledelsen har stilt seg kritisk til deler av teksten, særlig punktet knyttet til «en tydelig arbeidsdeling når det gjelder beredskap i forhold til store samfunnsutfordringer».

Etter vår oppfatning bør ikke vårt fakultet stille seg på utsiden av et nasjonalt samarbeid om forskning og utdanning i de humanistiske fagene. Slik de norske universitetene i dag er organisert, må også vårt fakultet ta inn over seg at det er behov for samarbeid og koordinering av målsetninger og ressursinnsats i de humanistiske fagene.

Begrepet «nasjonal arbeidsdeling» synes imidlertid allerede å ha blitt forslitt, og fornyelsesprogrammets punkt 5 («Tydelig ledelse og nasjonal arbeidsdeling») bør reformuleres og det bør helles benyttes begreper som er videre i sin betydning og som gir større rom for fleksibilitet med hensyn til virkemidler. Det er mange måter å samarbeide og koordinere sine aktiviteter på – «nasjonal arbeidsdeling» er bare en av dem.

Reidar Lie
instituttleder

Steinar Thunestvedt
administrasjonssjef

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Institutt for filosofi og
førstesemesterstudier
Telefon 55 58 23 82
Telefaks 55 58 96 51
fof@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Sydnesplass 12-13
Bergen

Saksbehandler
Steinar Thunestvedt
55582384

Det humanistiske fakultet

Referanse

2012/13225-KJT

Dato

03.10.2014

Hørings svar fra Griegakademiet

Vi vil gjøre oppmerksom på at en del problemstillinger og utfordringer for utøvende musikk, komposisjon og musikkterapi ikke er så relevante i forhold til humaniorastrategien det her arbeides med. Griegakademiet har mye fokus på andre nasjonale prosesser som gjelder disse nevnte fagområdene.

Det kan sikkert være gode strategiske grunner til å utforme et slikt kort dokument rettet mot omverden. Men knappheten blir også en svakhet. "De store samfunnsutfordringene", "tydelig ledelse" og andre mye brukte sektorbegreper fremstår for oss som temmelig uavklarte.

Humaniorastrategien bør ikke bare referere til "de store samfunnsutfordringene", men uttrykke en ambisjon om å være med på å definere hva de store samfunnsutfordringene er.

"Nasjonal arbeidsdeling" er et tveegget sverd som ikke nødvendigvis fører til god ressursutnyttelse og kan i verste fall svekke et fag. På dette punkt støtter vi fakultetsledelsens syn på teksten.

Vennlig hilsen

Frode Thorsen
instituttleder

Kjerstin Tønseth
administrasjonssjef

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Griegakademiet - Institutt for musikk
Telefon 55 58 69 50
Telefaks 55 58 69 60
grieg@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Lars Hillesgt 3
Bergen

Saksbehandler
Kjerstin Tønseth
55586963

UNIVERSITY OF BERGEN

Centre for the Study of the Sciences and Humanities

26 September 2014

Til Humanistisk fakultet
v/Dekan Margareth Haugen

Humanioras samfunnsmandat – program for fornyelse (høringsuttalelse fra SVT)

Vi viser til deres brev av 25.08.2014 (ref 2012/13225-UNU-3) med svarfrist i dag. SVT har diskutert dokumentet fra Det nasjonale fakultetsmøtet for humaniora, og Rasmus Slaattelid og Matthias Kaiser har utarbeidet dette svarbrevet. Vi er glad for å få anledning til å uttale oss i saken i god tid før behandlingen i fakultetsstyret. Samtidig vil vi fremheve at vi ikke uttaler oss om detaljer i programmet, men ønsker å bringe inn noen overordnede synspunkter.

SVT er av den oppfatning at HF fortsatt bør være med på å utforme dokumentet som Det nasjonale fakultetsmøtet planlegger. På tross av ulike syn på humaniora ved de ulike fakultetene, vil det være en fordel å opptre samlet.

Generelt vil vi bemerke at det er slående at det ikke nevnes innledningsvis at kunnskap om normative problemstillinger og normativ argumentasjon er særlig representert innen humaniora. Det påhviler derfor de humanistiske fagene et særskilt ansvar for å bidra til en kritisk og faglig fundert refleksjon omkring det grunnleggende sett normative spørsmålet om forskningens samfunnsansvar. Det kunne videre være fornuftig å knytte samfunnsansvar i denne sammenhengen til begrepet *ansvarlig forskning og innovasjon* (responsible research and innovation - RRI) som er et tverrgående tema for all forskning i Horizon 2020, og som dessuten er et aktuelt tema i drøftingene om UiBs nye strategi.

SVT mener i tråd med dette at sluttdokumentet bør utformes på en slik måte at en integrasjon i universitetenes egne strategiplaner tilstrebes. Ikke minst vil det gjelde UiBs strategiplan, og den pågående utredning av forskningens samfunnsansvar ved UiB.

Videre bør en unngå formuleringer som kan tolkes dithen at fakultetene har et overordnet selvstendig ansvar *utover* grunnenhetenes ansvar. (Se her spesielt pkt 1 og 3.) Fakultetene kan stimulere grunnenhetene til økt formidling og aktivitet, men ansvaret forblir ved enhetene.

Når en i pkt 3 omtaler humanioras kompetanse i generelle vendinger, bør en nevne normativ kompetanse som spesialfelt i og med at dette ikke deles av mange andre fakulteter.

Formuleringer som forutsetter en sterk instrumentalisering av humanistisk kunnskap generelt bør unngås, selv om konkret nytte heller ikke skal underslås. Således virker pkt 5 malplassert i forhold til humanistisk kompetanse. Arbeidsdeling

Mailing address:
Postboks 7805
5020 Bergen
Norway

Street address:
Allégaten 34
5007 Bergen
Norway

Phone:
+47 55 58 24 86

Fax:
+47 55 58 96 65
Email: matthias.kaiser@svt.uib.no
Website: <http://www.uib.no/svt/>

UNIVERSITY OF BERGEN

Centre for the Study of the Sciences and Humanities

og beredskapskunnskap kan til en viss grad være fornuftig innen de tekniske og delvis naturvitenskapelig felt, men kan slå meget uheldig ut innen humaniora. Her vil basalkunnskap være tett sammenvevd med anvendelse på spesielle problemfelt.

SVT ser verdien av å begrense seg til et kort og konsist dokument slik det her foreligger som utkast. Med de forandringene som foreslås ovenfor, vil pogramnotatet gi nyttige innspill til beslutningstaker og samfunnet for øvrig.

Vennlig hilsen,

Matthias Kaiser
*Professor / Director of the
Centre for the Study of the Sciences and the Humanities*

Mailing address:
Postboks 7805
5020 Bergen
Norway

Street address:
Allégaten 34
5007 Bergen
Norway

Phone:
+47 55 58 24 86

Fax:
+47 55 58 96 65
Email: matthias.kaiser@svt.uib.no
Website: <http://www.uib.no/svt/>